

Aandacht voor anticonceptie in Internationale Schakelklassen

Student: J. P. van Waveren (s4421183)

Begeleiders: dr. B. E. Bartelink en dr. S. Parlevliet

2^e beoordelaar: prof. dr. A. Lichtwarck-Asschof

Rijksuniversiteit Groningen

Faculteit der Gedrags- en Maatschappijwetenschappen

Bachelorwerkstuk Pedagogische Wetenschappen

Juni 2023

Inhoudsopgave

Abstract.....	3
Inleiding.....	4
Theoretisch kader.....	6
Minderjarige asielzoekers en ISK's.....	6
Kennis over anticonceptie in het onderwijs.....	7
Culturele opvattingen en benaderingen van anticonceptie.....	8
Methode.....	9
Resultaten.....	12
Manier van lesgeven.....	12
Inhoud.....	15
Cultureel responsief.....	17
Conclusie.....	18
Discussie.....	20
Aanbevelingen voor vervolgonderzoeken en praktijk.....	22
Literatuurlijst.....	24
Bijlage I. Informed consent.....	27
Bijlage II. Interviewleidraad.....	29
Bijlage III. Codeboek.....	33

Abstract

Research shows that the sexual health of refugees is at risk. The abortion rate among refugees is one and a half times higher than that of the Dutch population. Teenage pregnancies occur eight times more frequently among refugees compared to the Dutch population. This thesis examines whether this may be due to insufficient attention being given to contraception in International Bridging Classes. The research question that will be aimed to be answered is “How is contraception being addressed in International Bridging Classes?” To answer this question, a qualitative study was conducted. Firstly, a content analysis was carried out on the manual *Wijzer in de Liefde*. Secondly, interviews were conducted with teachers who provide sexual education in International Bridging Classes without utilizing the manual. These interviews were transcribed and analysed. The results show that the manual and the teachers address contraception in sexual education lessons. Both the manual and the teachers focus on making informed choices and emphasize the importance of personal choice in contraception. Various teaching methods such as group discussions, interactive explanations, demonstrating contraceptive methods, playing games and answering anonymous questions, are used to teach about contraception. Furthermore, creating a safe atmosphere and adaption approached to students’ cultural backgrounds are also highlighted. Based on the findings of this study it is recommended to adapt a culturally responsive approach in delivering contraception lessons to make the learning experiences more relevant and effective.

Inleiding

De Wereldgezondheidsorganisatie definieert seksuele gezondheid als ‘een toestand van lichamelijk, emotioneel, mentaal en sociaal welzijn met betrekking tot seksualiteit’ (World Health Organization: WHO, 2019). Hieruit blijkt dat seksuele gezondheid meer is dan alleen de afwezigheid van ziekten, maar ook draait om een positieve, veilige en respectvolle beleving van seks. Het gebruik van anticonceptie kan gezien worden als een component ter bevordering van de seksuele gezondheid. Anticonceptie verkleint de kans om seksueel overdraagbare aandoeningen op te lopen. Daarnaast kan anticonceptie ongewenste zwangerschappen voorkomen.

Wanneer een vrouw ongewenst zwanger is kan zij de keuze maken om abortus te laten plegen. Uit cijfers van een onderzoek van Goosen et al. (2009) blijkt dat het totale abortuscijfer onder asielzoekers ongeveer anderhalf keer zo hoog is als het abortuscijfer onder Nederlanders. Het geboortecijfer van tieners die een baby krijgen is onder asielzoekers zelfs acht keer hoger dan gemiddeld in Nederland (Goosen et al., 2009). Uit een onderzoek uitgevoerd door Schroevers et al. (2010) blijkt dat zwangere illegale vrouwen in Nederland vaker een abortus ondergaan omdat zij over onvoldoende financiële middelen beschikken om het kind groot te brengen. Echter werd ook het gebrek aan goede informatie genoemd als de meest voorkomende redenen voor het niet gebruiken van anticonceptie of het ondergaan van een abortus. Het gebrek aan informatie kwam ook naar voren in het onderzoek van Keygnaert et al. (2014) waarbij verschillende vluchtelingen, asielzoekers en migranten zonder documenten zijn ondervraagd.

Uit deze studies blijkt dat het van belang is om te onderzoeken op welke manier de kennis rondom het gebruik van anticonceptie als onderdeel van de seksuele gezondheid van vluchtelingen verbeterd kan worden. Uit onderzoek van Keygnaert et al. (2014) waarbij verschillende vluchtelingen, asielzoekers en migranten zonder documenten zijn ondervraagd blijkt dat respondenten ervan overtuigd waren dat toegang tot informatie en zorg een bepalende

factor voor seksuele gezondheid was. Voornamelijk respondenten uit het Midden-Oosten benadrukten de toegang tot informatie. 15% van de respondenten in dit onderzoek waren van mening dat school de meest geschikte institutie is om informatie over seksuele gezondheid, waaronder anticonceptie, te verkrijgen (Keygnaert et al., 2014).

Seksuele voorlichting speelt een essentiële rol bij het informeren en ondersteunen van vluchtelingen op het gebied van seksuele gezondheid. Om veel jongeren tegelijk te bereiken met programma's over seksuele gezondheid, en dus anticonceptie, zijn scholen een handige locatie (Schutte et al., 2014; Hollander & Frouws, 2011). Omdat vluchtelingen die niet lang in Nederland zijn vaak de taal nog niet genoeg onder de knie hebben, kunnen zij onvoldoende meekomen in het reguliere Nederlandse onderwijssysteem. Zij gaan daarom eerst naar de Internationale Schakelklassen (ISK).

Om docenten aan het ISK te ondersteunen heeft de GGD in samenwerking met Pharos en Rutgers een handleiding opgesteld voor het geven van seksuele voorlichting. Deze handleiding heet *Wijzer in de Liefde* en bestaat uit zeven hoofdthema's; seksuele ontwikkeling, vriendschap en relaties, geboorteregeling, soa's, (seksuele) weerbaarheid, seksuele en genderdiversiteit en meisjes- en jongensbesnijdenis. Het doel van *Wijzer in de Liefde* is het bespreekbaar maken van seksualiteit en hierbij de leerlingen voorlichting geven over gezondheid en gezondheidszorg (*Wijzer in de Liefde*, 2021).

Het doel van deze these is om aan de hand van een kwalitatief onderzoek de ervaringen van docenten die seksuele voorlichting aan leerlingen van de ISK's geven, in kaart te brengen. Hierbij ligt de focus specifiek op de aandacht die zij besteden aan anticonceptie. Door middel van interviews met 4 (gast)docenten aan ISK's is er getracht hierin inzicht te verkrijgen. Daarnaast is er ook een inhoudsanalyse uitgevoerd om weer te geven op welke manier er aandacht wordt besteed aan anticonceptie in de handleiding *Wijzer in de Liefde*. Uiteindelijk

zal er antwoord worden gegeven aan de onderzoeksvraag: *“Op welke manier wordt er aandacht besteed aan anticonceptie in Internationale Schakelklassen?”*

Theoretisch kader

Minderjarige asielzoekers en ISK's

In de jaren tachtig werd Nederland volgens het officiële beleid een multiculturele samenleving. Toen werd ook intercultureel onderwijs bij wet verplicht gesteld. Binnen intercultureel onderwijs lag de nadruk op het elkaar leren kennen, wederzijds respect en acceptatie. Inmiddels heeft het intercultureel onderwijs plaats gemaakt voor burgerschapsonderwijs. Binnen burgerschapsonderwijs wordt de nadruk gelegd op democratische waarden, maatschappelijke participatie en integratie van allochtonen (Leeman & van Koeven, 2019).

In het jaar 2022 kwamen er in totaal 46.460 asielzoekers naar Nederland. Aan deze vluchtelingenstroom lijkt nog geen eind te komen. Alleen al in de maand februari van 2023 kwamen er meer dan tweeduizend asielzoekers naar Nederland. Van deze tweeduizend asielzoekers had ongeveer 27% een Syrische nationaliteit (Centraal Bureau voor de Statistiek, 2023). Sinds 2014 zijn Syrische vluchtelingen uitgegroeid tot een nieuwe groep noodvluchtelingen in Nederland. Voor deze groep zijn onderwijsvoorzieningen noodzakelijk omdat het vaak gezinnen met kinderen betreft.

Bij aankomst in Nederland gaan vluchtelingenjongeren naar school in een centrum voor asielzoekers (AZC) totdat hun gezinnen een permanent adres krijgen toegewezen (Leeman & van Koeven, 2019). Omdat vluchtelingenjongeren die nog maar kort in Nederland zijn de taal vaak nog niet onder de knie hebben kunnen zij niet meekomen in het reguliere Nederlandse onderwijssysteem. Daarom gaan ze na hun vestiging vaak eerst naar de Internationale Schakelklassen (ISK). ISK's verzorgen onderwijs aan leerlingen van 12 tot 18 jaar die geen of

weinig Nederlands spreken. Het doel van ISK's is om leerlingen de Nederlandse taal te leren en hen in maximaal twee jaar door te laten stromen naar het reguliere vervolgonderwijs (Ministerie van Justitie en Veiligheid, 2022).

Kennis over anticonceptie in het onderwijs

Nederland wordt vaak geroemd voor haar aanpak van seksuele gezondheid van adolescenten door middel van seksuele voorlichting en vorming (Ferguson et al., 2008). Onder de term seksuele voorlichting verstaat Heemelaar (2008) het overbrengen van kennis over seksualiteit. Seksuele vorming is volgens Heemelaar (2008) het overbrengen van waarden en normen. Omdat er binnen de lessen over seksualiteit en relaties aandacht is voor beide, en deze niet van elkaar te scheiden zijn, zullen deze twee termen in deze these naast elkaar gebruikt worden. Een onderzoek uitgevoerd door Dodge et al. (2005) stelt dat seksuele voorlichting een voorspeller is op het gebied van seksuele gezondheid. Er werden in dit onderzoek 369 mannelijke studenten ondervraagd over hun seksuele gezondheid. Respondenten die minder seksuele voorlichting hadden gekregen, bleken vaker een soa hebben en vaker een (seks)partner onbedoeld zwanger hebben gemaakt.

In een onderzoek van Ferguson et al. (2018) werden de lessen in seksuele vorming in de Verenigde Staten met die in Nederland vergeleken. Nederlandse seksuele vorming komt voort uit het inzicht dat jongeren nieuwsgierig zijn naar seks en seksualiteit. Nederlandse jongeren hebben de behoefte om informatie over dit onderwerp te verkrijgen. Het lesmateriaal van seksueel onderwijs wordt gekenmerkt door duidelijke en directe taal, aansluitend bij de leeftijdscategorie. In het onderzoek van Ferguson et al. (2018) werd gevonden dat veilig vrijen een belangrijk onderwerp is in het lesmateriaal van Nederlandse seksuele vorming. Bij dit onderwerp wordt er aandacht besteed aan anticonceptie en de preventie van soa's en zwangerschappen. De drie belangrijke boodschappen die hier worden gegeven zijn; 1)

anticonceptie biedt de beste bescherming tegen zwangerschap, 2) de pil beschermt niet tegen soa's en 3) een condoom biedt de beste bescherming tegen soa's. Het thema veilig vrijen in Nederland wordt gekoppeld aan seksuele verantwoordelijkheid. Het lesmateriaal bevat informatie over waar je naartoe kan gaan om voorbehoedsmiddelen te krijgen en hoe deze gebruikt moeten worden.

Culturele opvattingen en benaderingen van anticonceptie

Uit eerdere studies is gebleken dat er etnische verschillen zijn in seksuele ervaringen en het gebruik van anticonceptie (Kwon et al., 2021). Jackson et al. (2016) deden onderzoek naar de voorkeuren van vrouwen voor verschillende voorbehoedsmiddelen in de Verenigde Staten. Zij vonden dat 9% van de witte vrouwen, tegenover 16% van de zwarte vrouwen geen enkele vorm van anticonceptie gebruikt. De reden dat zwarte vrouwen geen anticonceptie gebruiken is omdat zij de controle over hun reproductie willen behouden. Er wordt gesuggereerd dat dit in verband staat met mythes over geboortebeperking die zijn voortgekomen uit de geschiedenis van reproductiebeperving van etnische minderheden, hierdoor is er een soort wantrouwen ontstaan tegenover anticonceptie.

Elaut et al. (2015) vergeleken het gebruik van anticonceptie in België tussen de Vlaamse bevolking en de Turkse etnische minderheden in Vlaanderen. De studie beoogde te onderzoeken welke rol sociaaleconomische factoren spelen in de kennis en het gebruik van anticonceptie. Er werd geconcludeerd dat de Turkse respondenten minder kennis bezaten over de morning-after pil dan de Vlaamse bevolkingssteekproef, ook na het controleren voor opleidingsniveau en inkomensniveau. Een verklaring hiervoor kan zijn dat er binnen de Turkse gemeenschap een maagdelijkheidsnorm geldt en er een grotere nadruk ligt op het stichten van een familie. De informatie die er op scholen wordt gegeven over seksualiteit, sluit niet goed

aan bij hun culturele normen waardoor verstrekte informatie over anticonceptie minder snel wordt opgepikt door Turkse respondenten.

Ook in Nederland is onderzoek gedaan naar de motieven en factoren van vrouwen om geen anticonceptie te gebruiken. Pruijssers et al. (2022) voerden een onderzoek uit bij seksueel actieve vrouwen met een migratieachtergrond, afkomstig uit niet-westerse landen, die nu in Nederland verblijven. Deze vrouwen noemden als voornaamste reden dat zij geen hormonale anticonceptie gebruiken omdat zij hiervan bijwerkingen ervaren. De genoemde bijwerkingen waren gewichtstoename, depressieve klachten en stemmingswisselingen. Er werd gevonden dat culturele en religieuze factoren wel een rol speelde, maar geen directe reden waren om geen gebruik te maken van betrouwbare anticonceptiemiddelen. De taboe rondom seks (voor het huwelijk) maakt het moeilijk voor vrouwen van de eerste generatie migranten, om het onderwerp anticonceptie met de sociale omgeving te kunnen bespreken.

Er hebben diverse onderzoekers gekeken naar de manier waarop er aandacht wordt besteed aan anticonceptie in het onderwijs. Daarnaast zijn er ook vele onderzoeken naar het gebruik van anticonceptie bij mensen met verschillende visies door bijvoorbeeld culturele, etnische en religieuze factoren. Echter is er nog weinig onderzoek gedaan naar de verschillende visies op anticonceptie binnen het onderwijs. Om die reden wordt er in dit onderzoek gekeken naar hoe er aandacht wordt besteed aan anticonceptie in ISK's.

Methode

Voor het beantwoorden van de onderzoeksvraag is er een kwalitatief onderzoek uitgevoerd. Er is onderzoek gedaan naar de manier waarop er aandacht wordt besteed aan anticonceptie op ISK's. De beantwoording van de onderzoeksvraag is opgedeeld in twee verschillende onderdelen. Ten eerste is de handleiding *Wijzer in de Liefde* geanalyseerd. Ten tweede zijn er docenten geïnterviewd die seksuele vorming geven op het ISK.

Bij de analyse van de handleiding *Wijzer in de Liefde* is er gebruik gemaakt van het programma Atlas.ti. Door een gedetailleerde analyse van de data zijn er inductief gegenereerde codes opgesteld. Het open coderingsproces begon met het grondig lezen van de handleiding *Wijzer in de Liefde*. Op deze manier is er een algemeen beeld verkregen van de relevante onderwerpen die werden besproken. Vervolgens werden er codes toegewezen aan specifieke tekstfragmenten die betrekking hadden op het onderwerp anticonceptie. De eerste codes die zijn opgesteld bedroegen de manier waarop de lessen over anticonceptie aan de hand van de handleiding moeten worden gegeven. Denk hierbij aan het voeren van groepsgesprekken of de docent die (interactieve) uitleg geeft. Daarna is de handleiding nogmaals grondig gelezen en zijn er codes toegewezen aan de inhoud van seksuele vorming met betrekking tot anticonceptie. Denk hierbij aan de aandacht die er wordt besteed aan de verschillende middelen en methoden en de rol van mannen en vrouwen met betrekking tot anticonceptie. Dit proces van het toekennen van codes aan de handleiding werd iteratief uitgevoerd, waarbij nieuwe codes werden toegevoegd naarmate nieuwe inzichten en patronen naar voren kwamen.

Na de analyse van de handleiding *Wijzer in de Liefde* is er een interviewleidraad opgesteld. Door eerst de handleiding te analyseren, is er een basisbegrip gevormd van de aanbevolen benadering van seksuele voorlichting en anticonceptie. Dit basisbegrip zorgde voor het identificeren van de belangrijkste thema's die relevant zijn voor dit onderzoek, zodat in het interview specifieke en doelgerichte vragen konden worden gesteld.

De doelpopulatie in dit onderzoek omvat alle docenten die verantwoordelijk zijn voor het geven van seksuele vorming op ISK's in Nederland. De onderzoekspopulatie bestaat uit een specifieke groep van 4 (gast) docenten die bereid waren om mee te werken aan deze these. De respondenten zijn benaderd doormiddel een email die is gestuurd naar verschillende ISK's in Nederland. In deze mail is informatie verstrekt over het onderzoek en eindigde met de vraag of de mail doorgestuurd kon worden naar de persoon die de seksuele vorming verzorgde op die

school. Vervolgens is er een aparte mail gestuurd naar de betreffende persoon die verantwoordelijk is voor de seksuele vorming. In deze mail stond de vraag of hij/zij wil bijdragen aan deze scriptie. Indien deze persoon hiervoor open stond is er een datum en een tijd voor het interview gepland. Door deze benadering is geprobeerd om een diverse groep respondenten te bereiken en degenen te interviewen die een directe betrokkenheid hebben bij seksuele vorming op ISK's. In totaal zijn er drie interviews afgenomen met in totaal 3 biologiedocenten en één medewerker van de GGD die gastlessen gaf in ISK's over seksuele vorming.

Voorafgaand aan het interview hebben alle respondenten een informed consentformulier ondertekend. In deze brief stond dat er vertrouwelijk met de data om zal worden gegaan en respondenten ten alle tijden mogen stoppen met het interview. Daarna volgde een handtekening waarmee de deelnemers toestemming gaven voor het interview en verwerking van de antwoorden. In bijlage I is deze informatiebrief zoals voorgelegd te vinden.

Na het verkrijgen van de ondertekende informed consentformulieren van de deelnemers zijn er interviews van ongeveer één uur afgenomen. Deze interviews vonden plaats in de maand mei van het jaar 2023. De interviews waren semigestructureerd, wat betekent dat er binnen de opgestelde interviewleidraad ruimte was voor het stellen van vervolgvragen en het verkrijgen van aanvullende informatie. De volledige interviewleidraad is opgenomen in bijlage II.

Om een data-analyse uit te voeren zijn er audio-opnames van de interviews gemaakt. Vervolgens zijn deze opnames getranscribeerd. Om de privacy van de respondenten te waarborgen, is de data direct na het interview gepseudonimiseerd. Hierbij zijn alle persoonlijk identificeerbare informatie vervangen door codes of pseudoniemen. Na het transcriberen en pseudonimiseren van de oorspronkelijke audio-opnames verwijderd. Met de vergaarde data is

op een vertrouwelijke manier omgegaan. Om dit te verzekeren staat de data op een beveiligde y-schijf, die alleen toegankelijk is voor de onderzoeker.

Vervolgens werden de transcripten van de interviews gecodeerd op basis van de codes die waren opgesteld aan de hand van de handleiding. Tijdens het coderen van de transcripten werden nieuwe thema's geïdentificeerd die niet waren opgenomen in het codeboek van de handleiding. Daarom werden er aanvullende codes toegevoegd aan het bestaande coderingschema. Na het coderen van de transcripten volgden de stappen van axiaal coderen en selectief coderen. Bij het axiaal coderen werden de codes voortkomend uit de analyse van *Wijzer in de Liefde* en de transcripten verder geanalyseerd en indien mogelijk samengevoegd. Vervolgens werd het selectief coderen toegepast waarbij de codes verder zijn geanalyseerd en verbanden zijn gelegd. Het codeboek is bijgevoegd in bijlage III van deze these. In de resultatensectie van deze scriptie zijn vervolgens de inhoudsanalyse van *Wijzer in de Liefde* en de analyse van de afgenomen interviews samengevoegd.

Resultaten

Manier van lesgeven

De analyse van de handleiding *Wijzer in de Liefde* bestaat uit twee onderdelen. Als eerste stap is er gekeken naar aanwijzingen over de manier waarop de docent kan doceren over anticonceptie. Hierbij zijn drie subcodes opgesteld; doceren aan de hand van groepsgesprekken, doceren aan de hand van een interactieve uitleg en doceren door uitleg te geven over anticonceptie. Deze uitleg kan gegeven worden aan de hand van afbeeldingen, websites en filmpjes.

Uit de analyse van *Wijzer in de Liefde* komt naar voren dat de subcode, doceren aan de hand van groepsgesprekken, het meest naar voren komt in de handleiding. In de handleiding staan verschillende voorbeeldvragen die de docent kan stellen om het gesprek te stimuleren en

interactieve discussies aan te moedigen. Bij het voeren van deze groepsgesprekken is het van belang dat de docent een veilige en vertrouwelijke sfeer creëert in de klas. Wanneer deze sfeer er is zullen de leerlingen, volgens de handleiding, eerder openlijk vragen stellen over anticonceptie of juist hun zorgen hierover uiten.

Om te kijken of deze veilige sfeer in de praktijk ook te realiseren is, is er aan dit thema aandacht besteed in de interviews met de respondenten. Om een veilige sfeer te creëren gaven alle respondenten aan dit te doen door jongens en meisjes van elkaar te scheiden tijdens de seksuele vorming. Stephanie, medewerker van de GGD, die gastlessen over seksuele gezondheid geeft op ISK's, zei hierover: *“Omdat het over seksuele gezondheid gaat, en als je de jongens en de meisjes bij elkaar zet is het minder makkelijk voor ze om het daar open over te hebben.”* Maaïke, biologiedocent van de ISK, gaf aan dat ze de klassen niet alleen aan de hand van gender, maar ook aan de hand van de leeftijd van de leerlingen opdeelt. Hierbij werden er groepen gevormd met leerlingen van 12 tot en met 15 jaar, en van 16 tot en met 18 jaar.

De tweede subcode die na de analyse van *Wijzer in de Liefde* is opgesteld is uitleg geven. Volgens de handleiding kan deze uitleg gegeven worden aan de hand van afbeeldingen, websites en filmpjes. Door het gebruik van deze visuele en multimediale middelen kan de communicatie, maar ook het begrip van seksuele voorlichting vereenvoudigd worden. In de handleiding staan afbeeldingen van bijvoorbeeld foto's van veilige anticonceptie, onveilige anticonceptie en de menstruatiecyclus. De docent kan deze afbeeldingen uitprinten en uitdelen aan de leerlingen.

Daarnaast staan er in de handleiding enkele linkjes naar websites die de docent kan gebruiken bij de uitleg. De website die het meeste wordt aangehaald als het over anticonceptie gaat is zanzu.nl. De reden dat deze website zo vaak naar voren komt in *Wijzer in de Liefde* is

omdat het een betrouwbare informatiebron is waarbij informatie over relaties en seksualiteit in verschillende talen wordt weergegeven. Bij de interviews is er ook gevraagd naar het verwijzen naar websites. Ines, biologiedocent aan een ISK, gaf aan dat ze niet alles kan behandelen in haar lessen en daarom leerlingen verwijst naar de website sense.info. De gastdocent van het GGD gaf in het interview juist aan dat zij zanzu.nl noemt omdat de talen op deze website zijn afgestemd op de leerlingen.

Ook kan de docent uitleg geven aan de hand van een filmpje, dit komt echter niet veel voor in de handleiding. Uit de interviews blijkt dat dit in de praktijk wel gebeurt. Uit het interview met Ines, biologiedocent aan een ISK, kwam naar voren dat zij gebruik maakt van de filmpjes van biologiepagina.nl. Echter merkt zij op dat deze filmpjes zijn gericht op leerlingen die de Nederlandse taal al goed beheersen. Bij haar leerlingen is dit nog niet altijd het geval wat moeilijkheden veroorzaakt. Hierover zegt Ines: “... *ik zou het wel fijn vinden dat het taalniveau wat beter afgestemd is.*” Voor haar vormt het een uitdaging om de lesstof over anticonceptie begrijpelijk en toegankelijk te maken voor alle leerlingen. Ook Julia, biologiedocent aan een ISK, geeft aan dat het taalniveau van de filmpjes over seksualiteit niet altijd goed aansluit bij de doelgroep. Julia maakt in haar lessen gebruik van de filmpjes van schooltv.nl, zoals bijvoorbeeld Dokter Corrie.

De derde subcode na de analyse van *Wijzer in de Liefde* bedraagt doceren over anticonceptie aan de hand van een interactieve uitleg. In de handleiding gebeurt dit bijvoorbeeld door het rond laten gaan van voorbeelden van real life anticonceptie uit de anticonceptiekoffer. In de interviews is er ook gevraagd naar het gebruik van deze koffer. Hieruit bleek dat de respondenten die de GGD uitnodigde om gastlessen over seksuele gezondheid te geven, de koffer gebruiken bij hun uitleg over anticonceptie. Stephanie, gastdocent van de GGD, gaf aan dat zij bij haar lessen aan ISK's de anticonceptiekoffer meeneemt. Zij laat dan aan de klas verschillende vormen van anticonceptie zien, zoals

bijvoorbeeld het vrouwencondoom, het spiraal en de implanon. Maaike, biologiedocent aan ISK's, gaf aan dat bij de gastlessen van de GGD de jongens zelf een condoom uit een bak mogen halen en deze mogen opblazen. In tegenstelling tot de gastdocenten van het GGD, had Ines, biologiedocent aan ISK's, geen anticonceptiekoffer bij haar lessen. Uit het interview met Ines blijkt dat zij deze anticonceptiekoffer er graag bij zou willen hebben in haar lessen om voornamelijk de vragen die er kwamen over het condoom te beantwoorden aan de hand van een demonstratie met een echt condoom.

Uit de interviews met (gast) docenten kwamen nog twee andere manieren van lesgeven over anticonceptie naar voren die niet in de handleiding *Wijzer in de Liefde* zijn gevonden. Deze manieren zijn lesgeven aan de hand van het spelen van een spel en een Q&A. De geïnterviewde biologiedocent op het ISK, Ines, verdeelde de klas op in twee groepen en liet ze boter, kaas en eieren spelen. Als de groep een vraag goed had beantwoord mochten ze een kruisje of een rondje zetten. Een voorbeeld van een vraag die ze stelde was, welk anticonceptiemiddel beschermd tegen soa's. Nadat de vraag is beantwoord, geeft ze hierover een extra uitleg. Stephanie, gastdocente van de GGD, had een ander spel voorbereid. Dit spel bestaat uit een setje kaarten waarbij het de bedoeling is dat het kaartje met een anticonceptiemiddel wordt gekoppeld aan het juiste kaartje met de duur van de werking van dit middel. Julia gaf aan dat zij ook seksuele voorlichting heeft gegeven in het verleden en dit gaf aan de hand van vragen. De leerlingen mochten op een papiertje een vraag schrijven en deze in een bakje doen. Op deze manier worden de vragen die leerlingen hebben op een anonieme manier beantwoord.

Inhoud

Bij de tweede stap van de analyse van *Wijzer in de Liefde* is er gekeken naar de inhoud van de handleiding en hoe er aandacht wordt besteed aan anticonceptie. Wat hierbij opvalt is

dat met betrekking tot anticonceptie in de handleiding de focus ligt op het maken van een goede keuze van anticonceptie. Dit komt naar voren in de zin: *“Leg uit dat het belangrijk is om anticonceptie te kiezen die bij je past”* die meerdere malen in de handleiding te vinden is. Ook tijdens de interviews met biologiedocenten op het ISK kwam het onderwerp, keuze, naar voren. Ines benadrukte als belangrijkste boodschap aan haar leerlingen wat betreft anticonceptie: *“Dat ze zelf kunnen kiezen.”* Hierbij gaat het bij haar zowel over de keuze tot seks hebben, als de keuze tot het gebruik van anticonceptie. Op de vraag wat Julia het belangrijkste vond om mee te geven aan haar leerlingen met betrekking tot anticonceptie, antwoordde ze: *“In zo’n diverse klas, met allemaal culturen, is het puur dat ze weten dat het bestaat en dat het een optie is.”* Julia stelt dat de leerlingen verder zelf de keuze mogen maken of ze daadwerkelijk anticonceptie gaan gebruiken.

Het is opmerkelijk dat er uit de analyse van *Wijzer in de Liefde* blijkt dat er weinig aandacht wordt besteed aan de rol van man en vrouw met betrekking tot anticonceptie terwijl dit in de interviews juist wel aan bod kwam. In de handleiding komt de rol van man en vrouw maar één keer naar voren in de vorm van een groeps gesprek. De voorbeeldvragen die de docent kan stellen volgens de handleiding, gaan over wie er verantwoordelijk is om condooms mee te nemen, wie moet weten hoe je een condoom gebruikt en wie moet weten hoe een vrouw anticonceptiemiddelen moet toepassen. Maaike zei in het interview dat sommige van haar leerlingen veel traditioneler zijn qua man-vrouwverhoudingen. In haar lessen probeert zij hier aandacht aan te besteden door te zeggen dat mannen en vrouwen in de Nederlandse cultuur gelijk zijn. Op het vlak van anticonceptie probeert ze ook deze gelijkwaardigheid mee te geven.

In de handleiding wordt er veel aandacht besteed aan het onderscheid tussen veilige en onveilige methoden en middelen van anticonceptie terwijl dit in de praktijk, zo blijkt uit de interviews, niet wordt gedaan. In *Wijzer in de Liefde* wordt als eerste onveilige methode de kalendermethode aangehaald. Bij de kalendermethode houdt de vrouw bij wanneer haar

vruchtbare dagen zijn en heeft tijdens deze dagen geen geslachtsgemeenschap. De tweede onveilige methode wordt aan de hand van een afbeelding weergegeven, het gaat hier om het terugtrekken van de penis voordat de man een zaadlozing krijgt. Tot slot wordt ook borstvoeding als onveilige methode van anticonceptie gezien in de handleiding. Tijdens de interviews met de respondenten kwam naar voren dat zij niet specifiek het onderscheid maken tussen veilige en onveilige middelen van anticonceptie. Ines, biologiedocent op het ISK, gaf aan juist wel aandacht te besteden aan veilige en onveilige seks. Hierbij wordt de nadruk gelegd op het gebruik van een condoom ter voorkoming van het oplopen van soa's.

Cultureel responsief

Ines, biologiedocent op het ISK, houdt tijdens de seksuele vorming rekening met de verschillen tussen de leerlingen. Ines erkent dat sommige onderwerpen, zoals bijvoorbeeld besnijdenis, gevoeliger liggen bij bepaalde culturen. Zij benadert het onderwerp seksualiteit en anticonceptie dus voorzichtig om een open en veilige sfeer te behouden. Maaïke, biologiedocent op ISK's, zegt hierover: *“We geven niet aan dat het om seksuele gezondheid lessen gaat, we zeggen gewoon dat het om algemene lessen gaan over het lichaam en gezondheid. En dan beginnen we dus ook eerst over het lichaam, en werken we langzaam toe naar de seksuele gezondheid.”* Om ervoor te zorgen dat iedereen deze lessen krijgt, desondanks dat sommige leerlingen het liever niet willen, is het op het ISK van Ines verplicht gesteld om de seksuele vorming te volgen. Hierover zegt ze: *“Ik hou gewoon wel rekening met hun achtergrond. We hebben gewoon gezegd van ja, deze lessen zijn voor iedereen verplicht.”*

Uit het interview met Ines blijkt dat ze sociaal-culturele kennis heeft over de onderwerpen die zij in haar lessen bespreekt. Deze sociaal-culturele kennis wordt door Van de Bongardt et al. (2009) gezien als een benodigde competentie voor docenten die seksuele vorming geven. Doordat het onderwerp gevoelig ligt bij het merendeel van haar leerlingen is

het voeren van een discussie of een uitgebreide uitleg over anticonceptie volgens Ines niet altijd mogelijk. Sommige leerlingen hebben voor het huwelijk geen seks, terwijl anderen al wel seksueel actief zijn. Hierover zegt Ines: *“Misschien omzeil ik dan ook soms wel dingen, omdat ik niet wil dat een meisje als slet wordt gezien.”* De grote verschillen tussen leerlingen zorgt er volgens haar voor dat het niet veilig genoeg is om uitgebreid over anticonceptie te praten.

Opvallend is dat Stephanie, gastdocent van de GGD, hier totaal anders in staat. Zij zegt: *“... ik stop het niet weg, want in Nederland hebben we het er gewoon over, en moet het ook benoemd worden.”* Stephanie merkt het op als ze ziet dat een leerling wegkijkt maar ze zet haar uitleg daarna voort. Ook uit het interview met Maaïke blijkt dat de gastdocenten van de GGD er anders in staan dan Ines. Maaïke zei over de gastdocent: *“Ze houdt wel rekening met de denkwijze zeg maar, maar de culturele verschillen worden wat dat betreft niet echt rekening mee gehouden, en wordt het meer vanuit de basis hoe wij het hier in Nederland doen verteld.”* In de gastlessen van de GGD wordt benadrukt dat de leerlingen van ISK's straks in Nederlandse klassen terecht komen, met leerlingen die misschien al jarenlang seksuele vorming krijgen. Wanneer ISK-leerlingen deze seksuele vorming niet krijgen, is het gat te groot aldus Maaïke.

Conclusie

In deze scriptie is geprobeerd antwoord te geven op de onderzoeksvraag *“Op welke manier wordt er aandacht besteed aan anticonceptie in Internationale Schakelklassen?”* Om deze onderzoeksvraag te beantwoorden is er een kwalitatief onderzoek uitgevoerd waarbij de handleiding *Wijzer in de Liefde* is geanalyseerd. *Wijzer in de Liefde* is een handleiding ontwikkeld speciaal voor nieuwkomers. De docenten die zijn geïnterviewd voor dit onderzoek gebruiken deze handleiding niet. Er is hen gevraagd naar hun ervaringen met het geven van seksuele voorlichting in schakelklassen en de manieren waarop er aandacht wordt besteed aan anticonceptie.

Na het uitvoeren van dit onderzoek kan er geconcludeerd worden dat alle docenten die deelnamen aan dit onderzoek in hun lessen seksuele vorming aandacht besteden aan anticonceptie. Ook in de handleiding *Wijzer de Liefde* wordt er aandacht besteed aan dit onderwerp. Er kan geconcludeerd worden dat zowel in de handleiding als in de praktijk de focus ligt op het maken van een goede keuze. De handleiding benadrukt het belang van het kiezen van anticonceptie die bij de persoon past. Tijdens de interviews met de docenten kwam naar voren dat zij ook nadruk leggen op de keuzevrijheid van leerlingen met betrekking tot anticonceptie.

Daarnaast kan er ook geconcludeerd worden dat er op ISK's aandacht wordt besteed aan anticonceptie door middel van verschillende manieren van lesgeven. Het doceren over anticonceptie gebeurt in de handleiding *Wijzer in de Liefde* voornamelijk aan de hand van groepsgesprekken. Ook uit de interviews met de respondenten blijkt dat de interactie binnen de lessen over anticonceptie van groot belang is. Uit de interviews blijkt dat docenten ook interactieve uitleg geven om kennis over anticonceptie aan hun leerlingen over te brengen. Het demonstreren van verschillende anticonceptiemiddelen werd als belangrijk beschouwd door de respondenten. Daarnaast bleek uit de interviews dat er ook aandacht wordt besteed aan anticonceptie door het spelen van educatieve spellen of het beantwoorden van anoniem ingestuurde vragen.

Bovendien draagt ook het bevorderen van een veilige sfeer bij aan de wijze waarop er aandacht wordt besteed aan anticonceptie op ISK's. De handleiding *Wijzer in de Liefde* benadrukt het belang van een veilige sfeer waarin leerlingen openlijk vragen kunnen stellen. Uit de interviews met de respondenten blijkt dat er in het klaslokaal actief wordt gewerkt aan het creëren van een veilige omgeving. Dit wordt gedaan door jongens en meisjes tijdens de seksuele vorming van elkaar te scheiden. Uit één interview bleek dat de groepen ook werden opgedeeld aan de hand van de leeftijd van de leerlingen.

Tot slot wordt er aandacht besteed aan anticonceptie aan de hand van het aanpassen van de benadering aan de verschillen tussen leerlingen. Er zit een verschil tussen hoe de respondenten omgaan met de verschillen binnen het klaslokaal wanneer er over anticonceptie gesproken wordt. Op basis van de verzamelde gegevens kan geconcludeerd worden dat de biologiedocent, cultureel responsiever lesgeeft met betrekking tot anticonceptie dan GGD-gastdocenten. Ze past haar benadering aan om zo een open en veilige sfeer te behouden. Daarentegen benaderen de gastdocenten van de GGD, het onderwerp op een meer directe manier. Zij benadrukken in hun lessen het belang van het bespreken van anticonceptie, ongeacht culturele verschillen.

In beperkte mate wordt er in *Wijzer in de Liefde* aandacht besteed aan anticonceptie door het gebruik van visuele en multimediale middelen zoals afbeeldingen, websites en filmpjes. Op deze manier wordt de communicatie en het begrip van seksuele voorlichting vereenvoudigd. Echter komt er naar voren uit de interviews dat deze multimediale middelen niet altijd tot een vereenvoudiging leiden. Het gebruik hiervan brengt ook moeilijkheden met zich mee, doordat het taalgebruik niet voldoende aansluit bij de doelgroep van leerlingen uit ISK's.

Discussie

Uit de definitie van de WHO van seksuele gezondheid, gegeven in de inleiding, blijkt dat ook een positieve, veilige en respectvolle beleving van seks van belang is. Echter blijkt uit dit uitgevoerde onderzoek dat het zowel in de handleiding *Wijzer in de Liefde* als in de interviews met (gast)docenten nergens gaat over het aspect plezier in seks wanneer er over anticonceptie gesproken wordt. Het is van belang dat seksuele vorming ook gaat over het bevorderen van seksueel plezier, omdat dit een belangrijke factor is in het voorkomen van onveilige seks (De Looze & Van Ditzhuijzen, 2022). Het benadrukken van een positieve beleving bij seksuele vorming hangt namelijk samen met anticonceptiegebruik. Juist omdat het

een manier is om plezier te beleven aan seks zonder het gevaar van een ongeplande zwangerschap.

Pruijssers et al. (2022) schreven dat de taboe rondom seks, die er bij sommige leerlingen in ISK's blijkt te zijn, ervoor zorgt dat het onderwerp anticonceptie niet altijd met de sociale omgeving besproken kan worden. Dit komt overeen met de gevonden resultaten in dit onderzoek. Er is gevonden dat door de taboe die er is rondom maagdelijkheid, de biologiedocent op het ISK sommige onderwerpen ontwijkt. Anticonceptie kan in haar klaslokaal niet uitgebreid besproken worden. Echter is het zo dat als je niet praat over anticonceptie, de taboe in stand wordt gehouden. Het geven van seksuele vorming is namelijk gericht op het veranderen of juist in stand houden van normen en waarden (Heemelaar, 2008).

Wat een mogelijke beperking van dit onderzoek is, zijn eventuele sociaal gewenste antwoorden. De respondenten kunnen bij het interview een sociaal gewenst antwoord hebben gegeven die niet exact hun eigen handelen en opvattingen weerspiegelen. Hierdoor kan er in de data een overrapportage van antwoorden die sociaal wenselijk zijn ontstaan en juist een onderrapportage van antwoorden die sociaal ongewenst worden geacht (Grimm, 2010). Door de respondenten te verzekeren dat hun antwoorden anoniem blijven en er vertrouwelijk mee om wordt gegaan is deze onderrapportage in dit onderzoek proberen tegen te gaan.

Bij het uitvoeren van een inhoudsanalyse kan validiteit een probleem vormen. Validiteit wordt beschreven als ‘het aantonen van bewijs ter ondersteuning van de juistheid van de in een studie of rapport gemaakte gevolgtrekkingen’ (Drisko & Maschi, 2015). Een onderzoek wordt als valide beschouwd als de metingen daadwerkelijk meten wat zij beweren te meten. Daarnaast worden er bij een valide onderzoek geen logische fouten worden gemaakt in het trekken van conclusies uit de gegevens (Drisko & Maschi, 2015). Om ervoor te zorgen dat de

validiteit in dit onderzoek gewaarborgd wordt is er geprobeerd om de codes zo transparant mogelijk op te stellen. Dit is gedaan door deze codes in detail aan de lezer te presenteren.

Naast de validiteit kan ook de betrouwbaarheid van het onderzoek in gevaar komen bij een inhoudsanalyse. Betrouwbaarheid gaat om de vraag of de onderzoeker in de loop der tijd en met verschillende gegevens, consistente resultaten voortbrengt (Drisko & Maschi, 2015). Hierbij gaat er erom dat indien een andere onderzoeker dit onderzoek zou repliceren hij tot dezelfde uitkomsten zou moeten komen. Omdat de onderzoeker bij het schrijven van dit scriptie alleen te werk is gegaan was het niet mogelijk om de interbeoordelaarsbetrouwbaarheid te berekenen. Daarom is op andere manieren de betrouwbaarheid van dit onderzoek vergroot, bijvoorbeeld door iteratief te werk te gaan. Dit is gedaan doordat de data eerst verzameld is, daarna getranscribeerd, toen gecodeerd en daarna een reflectie is uitgevoerd over de data.

Het is een krachtig aspect van dit onderzoek dat er diverse respondenten zijn geïnterviewd, elk met hun eigen benadering van doceren over anticonceptie op ISK's. Deze diversiteit aan respondenten heeft de mogelijkheid geboden om patronen, overeenkomsten en verschillen in de benaderingen van anticonceptie op ISK's te identificeren. Het verzamelen van inzichten van verschillende respondenten draagt bij aan de validiteit en betrouwbaarheid van dit onderzoek omdat er een breed scala aan informatie en perspectieven is verzameld.

Aanbevelingen voor vervolgonderzoek en de praktijk

Om een vollediger beeld te krijgen van de implementatie en resultaten van *Wijzer in de Liefde* en hoe er hier aandacht wordt besteed aan anticonceptie kunnen er in een vervolgonderzoek aanvullende onderzoeksmethoden worden toegepast. Zo kan er aan de hand van een observatie tijdens de seksuele voorlichting goed worden weergegeven hoeveel tijd er aan het onderwerp anticonceptie wordt besteed en op welke manier dit wordt gedaan. Ook kunnen de leerlingen van ISK's zelf geïnterviewd worden om zo hun ervaringen en percepties

over voorlichting over anticonceptie weer te geven. Op deze manier kan in het vervolgonderzoek een diepgaander begrip worden ontwikkeld van de effectiviteit en de relevantie van de manier hoe er aandacht wordt besteed aan anticonceptie op ISK's.

Op basis van de bevindingen van dit onderzoek wordt er aanbevolen dat er een cultureel responsievere benadering wordt gehanteerd bij het geven van lessen over anticonceptie. Abacioglu et al. (2020) schrijven over cultureel responsief lesgeven dat de docenten gebruik moeten maken van hun culturele kennis en referentiekaders van etnisch diverse leerlingen. Wanneer een docent dit doet dan kan dit leiden tot positieve uitkomsten, zoals meer betrokkenheid van de leerlingen, betere schoolprestaties, en positievere relaties met medeleerlingen. Echter blijkt uit dit onderzoek dat het onderwerp anticonceptie omzeild wordt, in plaats van dat sommige docenten deze kennis van verschillende culturen en referentiekaders gebruiken om de leerontmoetingen relevanter en effectiever voor leerlingen te maken.

Literatuurlijst

- Abacioglu, C. S., Volman, M., & Fischer, A. H. (2020). Teachers' multicultural attitudes and perspective taking abilities as factors in culturally responsive teaching. *British Journal of Educational Psychology*, 90(3), 736–752.
<https://doi.org/10.1111/bjep.12328>
- Centraal Bureau voor de Statistiek. (2023, 3 januari). *Hoeveel asielzoekers komen naar Nederland?*<https://www.cbs.nl/nl-nl/dossier/dossier-asiel-migratie-en-integratie/hoeveel-asielzoekers-komen-naar-nederland>
- De Looze, M., & Van Ditzhuijzen, J. (2022). Op naar een sekspositieve toekomst! Waarom een positieve benadering van seksualiteit zo belangrijk is in het seksuele vormingsonderwijs. *Tijdschrift Voor Seksuologie*, 46(1).
- Dodge, B., Sandfort, T. G. M., Yarber, W. L., & De Wit, J. (2005). Sexual Health Among Male College Students in the United States and the Netherlands. *American Journal of Health Behavior*, 29(2), 172–182. <https://doi.org/10.5993/ajhb.29.2.8>
- Drisko, J. W., & Maschi, T. (2015). *Content Analysis*.
- Elaut, E., Buysse, A., Caen, M., Vandamme, J., Vermeire, K., & T'Sjoen, G. (2015). Contraceptive use in Flanders (Belgium): A comparison between a general population sample and a Turkish ethnic minority sample. *The European Journal of Contraception & Reproductive Health Care*. <https://doi.org/10.3109/13625187.2015.1015717>
- Ferguson, R., Vanwesenbeeck, I., & Knijn, T. (2008). A matter of facts. . . and more: an exploratory analysis of the content of sexuality education in The Netherlands. *Sex Education*, 8(1), 93–106. <https://doi.org/10.1080/14681810701811878>
- Grimm, P. (2010). *Social desirability bias*. Wiley international encyclopedia of marketing.
- Heemelaar, M. (2008). *Seksualiteit, intimiteit en hulpverlening*. Bohn Stafleu van Loghum.

- Hollander, M., & Frouws, B. (2011). Doel(groep) bereikt: bevordering van de seksuele gezondheid tegen een culturele achtergrond. *Tsg - Tijdschrift Voor Gezondheidswetenschappen*. <https://doi.org/10.1007/s12508-011-0018-0>
- Jackson, A. V., Karasek, D., Dehlendorf, C., & Foster, D. G. (2016). Racial and ethnic differences in women's preferences for features of contraceptive methods. *Contraception*, 93(5), 406–411. <https://doi.org/10.1016/j.contraception.2015.12.010>
- Keynaert, I., Vettenburg, N., Roelens, K., & Temmerman, M. (2014). Sexual health is dead in my body: participatory assessment of sexual health determinants by refugees, asylum seekers and undocumented migrants in Belgium and the Netherlands. *BMC Public Health*, 14(1). <https://doi.org/10.1186/1471-2458-14-416>
- Kwon, E., Kang, M., & Kim, H. (2021). Factors Associated With Using Contraception Among Sexually Active Adolescents in Monocultural and Multicultural Families. *Journal of School Nursing*, 37(6), 460–469. <https://doi.org/10.1177/1059840519901165>
- Leeman, Y., & Van Koeven, E. (2019). New immigrants. An incentive for intercultural education? *Education Inquiry*. <https://doi.org/10.1080/20004508.2018.1541675>
- Ministerie van Justitie en Veiligheid. (2022, 11 januari). *Waar leren kinderen van asielzoekers Nederlands*. Rijksoverheid.nl. Geraadpleegd op 8 maart 2023, van <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/asielbeleid/vraag-en-antwoord/onderwijs-voor-kinderen-die-geen-nederlands-spreken>
- Pruijssers, L., Vijlbrief, A., & Van der Vlucht, I. (2022). *Samenvatting rapportage onderzoek Motieven en factoren om geen betrouwbare anticonceptie te gebruiken Onder vrouwen van 18 tot 30 jaar met een migratieachtergrond*. Rutgers. Geraadpleegd op 19 april 2023, van https://rutgers.nl/wp-content/uploads/2022/04/Samenvatting-onderzoek-anticonceptie-migratieachtergrond_april2022.pdf

- Schoevers, M., Van Den Muijsenbergh, M., & Lagro-Janssen, A. L. M. (2010). Illegal female immigrants in The Netherlands have unmet needs in sexual and reproductive health. *Journal of Psychosomatic Obstetrics & Gynecology*, 31(4), 256–264.
<https://doi.org/10.3109/0167482x.2010.528090>
- Van de Bongardt, D., Mouthaan, I., & Bos, H. (2009). Seksuele en relationele vorming in het voortgezet onderwijs. *Pedagogiek*, 29(1), 60-77.
- Wijzer in de Liefde*. (2021). GGD GHOR, Pharos en Rutgers - Webwinkel - Rutgers.
<https://shop.rutgers.nl/nl/webwinkel/wijzer-in-de-liefde/248960&page=>
- World Health Organization: WHO. (2019). Sexual health. *www.who.int*.
https://www.who.int/health-topics/sexual-health#tab=tab_2

Bijlage I. Informed consent

Beste,

Ik nodig u uit om deel te nemen aan een interview als onderdeel van mijn scriptieonderzoek met als doel te onderzoeken op welke manier er aandacht wordt besteed aan anticonceptie op het ISK. Voordat we beginnen met het interview, wil ik u graag de nodige informatie over het interview geven. Ik verzoek u deze brief zorgvuldig door te lezen.

Wie ben ik?

Mijn naam is Judith van Waveren en ik studeer Pedagogische Wetenschappen aan de Rijksuniversiteit Groningen. Momenteel ben ik bezig met het schrijven van mijn bachelor werkstuk.

Wat houden de interviews in?

Graag zou ik u willen interviewen om te praten over de manier waarop er aandacht wordt besteed aan anticonceptie op het ISK. Dit interview zal plaatsvinden op een locatie en tijdstip dat voor u het meest geschikt is en duren tussen de 30 en 60 minuten. U kan op ieder moment aangeven dat u wil stoppen zonder negatieve gevolgen. U kunt er ook voor kiezen om geen antwoord te geven op bepaalde vragen als u zich daar niet prettig bij voelt

Wat gebeurt er met de interviews?

Van de interviews zal er een geluidsopname gemaakt worden. De antwoorden die u geeft tijdens het interview blijven anoniem. Uw naam zal nergens worden genoemd en alleen ik zal de geluidsopname horen. Na het afnemen van het interview zal ik de geluidsopname transcriberen en analyseren. De gegevens die verkregen zijn uit dit onderzoek zijn volledig vertrouwelijk en zullen zo worden gerapporteerd dat u nooit te herleiden bent uit de antwoorden.

Hoe geeft u toestemming?

Indien u ervoor kiest om deel te nemen aan het interview, wordt u vriendelijk verzocht om onderaan deze brief uw handtekening te plaatsen om uw toestemming te bevestigen. U kunt te allen tijde uw toestemming intrekking door contact op te nemen met mij via onderstaande contactgegevens.

Vriendelijke groeten,

Judith van Waveren

j.p.van.waveren@student.rug.nl

Door uw handtekening hieronder te plaatsen, bevestigt u dat u de bovenstaande informatie heeft gelezen, begrepen en mee instemt.

Bijlage II. Interviewleidraad

Inleiding

Ten eerste, hartelijk dank dat u dit gesprek met mij wil voeren. Ik ben Judith van Waveren en ik zit nu in mijn laatste jaar van de studie Pedagogische Wetenschappen aan de Rijksuniversiteit Groningen. Op het moment ben ik mijn scriptie aan het schrijven waarvoor ik een onderzoek doe naar hoe er aandacht wordt besteed aan seksuele gezondheid en in het bijzonder anticonceptie op het ISK. Dit gesprek zal ietsje minder dan een uur duren maar mocht u een pauze willen of willen stoppen met het interview dan kunt u dit altijd aangeven. Er zal vertrouwelijk worden omgegaan met de informatie van dit gesprek, wat u zegt zal op geen enkele manier kunnen worden teruggeleid naar u. Heeft u nog vragen voordat we beginnen? Dan rest mij nog één vraag voordat we beginnen, vind u het goed dat ik dit gesprek opneem?

Inleidende vragen:

Wat is u motivatie om op een ISK te werken?

- Hoe ervaart u het lesgeven op het ISK? (werkplezier, werkdruk, samenwerking)
- Welke landen, welke culturen?
- Hoe is het contact tussen kinderen uit verschillende landen?
- Hoe gaat u om met de verschillende culturen binnen het klaslokaal?

Seksuele gezondheid en anticonceptie

Mijn onderzoek gaat over de aandacht aan anticonceptie binnen de ISK's, anticonceptie is een onderdeel van seksuele gezondheid. Als eerst zou ik u graag wat vragen willen stellen over de spontane manieren dat anticonceptie naar voren kan komen in uw lessen. Daarna zou ik het graag willen hebben over de seksuele vorming lessen en hoe er hier aandacht wordt besteed aan anticonceptie.

Komt seksualiteit wel eens spontaan ter sprake?

- Is dit in de lessen of buiten de lessen?
- Kunt u een voorbeeld geven van hoe seksualiteit spontaan ter sprake kwam?

Kunt u een voorbeeld geven van een situatie in uw klaslokaal waarbij de seksuele gezondheid van uw leerlingen aan bod kwam?

- Is deze situatie voor u een aanleiding tot gesprek over anticonceptie met uw leerlingen?
Zo ja, hoe pakte u dit aan en hoe verliep dit gesprek?

Worden er wel eens vragen gesteld aan u over anticonceptie?

Start u zelf wel eens het gesprek over anticonceptie?

Kunt u een voorbeeld geven van een gesprek over anticonceptie met een leerling?

Indien leerlingen vragen hebben over anticonceptie, op welke manier gaat u hier dan mee om?
Kunt u een concreet voorbeeld geven van een situatie die u is overkomen? (klassikaal, één op één?)

Als u het over anticonceptie heeft, wat probeert u over te brengen aan uw leerlingen?
(Voorkoming van zwangerschap, tegen soa's, waar te vergrijgen, technische werking?)

Lesmateriaal

Ik heb u hiervoor wat gevraagd over meer spontane manieren waarop anticonceptie naar voren kan komen in uw klaslokaal, nu zou ik mij graag willen focussen op de seksuele vorming lessen die u geeft en op welke manier hierbij anticonceptie onder de aandacht komt.

In Nederland is het praten over anticonceptie redelijk vanzelfsprekend, dit is alleen niet voor iedereen zo, hoe probeert u het ijs te breken als u gesprekken over anticonceptie aangaat met uw leerlingen?

Er zijn door professionals verschillende lesmethodes ontwikkeld die u kunnen ondersteunen tijdens lessen over seksualiteit. Gebruikt u een bepaalde lesmethode voor deze lessen? Zo ja, welke?

Hoe ervaart u het gebruik van deze lesmethode?

Komen er wel eens groepsgesprekken voor over anticonceptie in uw lessen? Zo ja, hoe ervaart u deze groepsgesprekken? Op welke manier stimuleert u deze gesprekken?

Maakt u ook gebruik van afbeeldingen wanneer u over anticonceptie praat met uw leerlingen? Wat doet u met deze afbeeldingen? Uitprinten en uitdelen, op het bord projecteren?

- Belangrijk/nuttig?

Maakt u gebruik van websites wanneer u over anticonceptie praat met uw leerlingen? Welke websites zijn dit? Waarom kiest u voor deze website?

- Belangrijk/nuttig?

Maakt u gebruik van filmpjes op YouTube wanneer u met anticonceptie praat met uw leerlingen? Waarom wel, waarom niet?

Er bestaat een real life anticonceptiekoffer, gebruikt u deze? Waarom wel, waarom niet?

- Belangrijk/nuttig

Geeft u uw leerlingen wel eens opdrachten wanneer u uitleg geeft over anticonceptie? Voorbeeld is het tekenen van een levenslijn. Waarom wel, waarom niet?

Inhoud

Wanneer u lesgeeft over anticonceptie, was is het belangrijkste dat u wil meegeven aan uw leerlingen?

Heeft u het over de rol van man en vrouw wanneer u over anticonceptie praat? Waarom wel, waarom niet?

- Belangrijk/nuttig?

Er zijn zowel onveilige als veilige middelen en methoden van anticonceptie, besteed u aandacht aan het onderscheid van de twee? Waarom wel, waarom niet?

- Belangrijk/nuttig?

Cultuur

U noemde eerder al dat u leerlingen hebt uit x en x en x, u heeft jongens en meiden in de klas, waarvan sommigen ook direct te maken hebben gehad met conflict. U moet dus rekening

houden met, en inspelen op veel verschillen tussen leerlingen. Hoe speelt dat in het gesprek over seksualiteit? Wat merkt u?

Hoe gaat u om met deze verschillen in uw klaslokaal op het gebied van seksuele vorming?

Heeft u kennis van de verschillende visies wat betreft anticonceptie, die uw leerlingen hebben? Zo ja, Hoe denkt u dat deze kennis de gesprekken met uw leerlingen over dit onderwerp beïnvloed?

Bijlage III. Codeboek

Hoofdcodes	Subcodes	Subsubcodes	Voorbeeld tekstfragment
Manier van lesgeven	Groepsgesprek		<i>Groepsgesprek en in tweetallen bespreken: Vraag: “Wie weet wat geboorteregeling betekent?” Laat de deelnemers dat met de buurvrouw/buurman bespreken en samen bepalen wie dat in de groep mag zeggen.</i>
	Interactieve uitleg		<i>Laat ook voorbeelden van real life anticonceptie uit de anticonceptiekoffer zien en laat deze rond gaan</i>
	Uitleg	Uitleg docent	<i>Leg de term geboorteregeling uit. Bij de term geboorteregeling gaat het over de mogelijkheden die er zijn om zwangerschap te plannen.</i>
		Uitleg aan de hand van afbeeldingen	<i>Geef iedereen een kopie van afbeelding 3.10 met foto's van anticonceptie om te laten zien hoe de verschillende anticonceptiemethoden er in het echt uit zien.</i>

		Uitleg aan de hand van een website	<i>Geef aan hoe je aan morning-aftermiddelen komt of laat het opzoeken op Zanzu.nl. Het is belangrijk om daarna goede anticonceptie, die bij je past, te gebruiken. Ook informatie over anticonceptie kun je vinden op Zanzu.nl.</i>
		Uitleg aan de hand van een filmpje	<i>“Dan laat ik ook een filmpje gezien. Ja, van biologiepagina”</i>
	Spelletje		<i>“Maar ik heb dan ja, dat is een spelletje. Dan heb ik ze, dan verdeel ik ze in twee groepen. Even kijken, dan doen we kaas, boter, eieren. Die krijgen dan een kruisje, en die een rondje. En krijgen ze gewoon per groep euh vragen. En dan is daar zit dus ook vragen over anticonceptie in.”</i>
	Q&A		<i>“Dan werk ik op basis van vragen die zij anoniem in een bakje mogen doen”</i>

Inhoud	Huwelijk		<i>Het is niet overal vanzelfsprekend om het over kindwens of geboorteregeling te hebben als je nog niet getrouwd bent.</i>
	Praktisch gebruik		<i>''condooms, en hoe je een condoom om doet''</i>
	Verschillende middelen en methoden	Veilige middelen en methoden	<i>Geef iedereen een kopie van afbeelding 3.10 met foto's van anticonceptie om te laten zien hoe de verschillende anticonceptiemethoden er in het echt uit zien</i>
		Onveilige middelen en methoden	<i>Deel kopieën van afbeelding 3.11 over onveilige anticonceptie uit. Ga aan de hand van het plaatje in op onveilige methoden van anticonceptie. Daarnaast is onjuist gebruik van betrouwbare anticonceptie ook onveilig. Bijvoorbeeld: als je de pil steeds vergeet.</i>
	Keuze tot anticonceptie		<i>Bij de getoonde anticonceptie is het belangrijk om ze op de juiste</i>

			<i>manier te gebruiken. Gaat het condoom steeds kapot, of vergeet je het steeds te gebruiken? Dan is het misschien beter om andere anticonceptie te kiezen.</i>
	Rol van man en vrouw m.b.t. anticonceptie		<i>Laat de deelnemers in tweetallen praten over de rol van mannen en vrouwen m.b.t. anticonceptie.</i>
	Toegang		<i>‘Als ik het erover heb, dan benoem ik het ook, en ik wil ook dat ze weten dat ze ook zonder vader of moeder, zonder wetenschap van de vader en moeder naar de huisarts kunnen gaan.’</i>
Belemmeringen	Sfeer		<i>‘de groep is niet veilig genoeg om dat goed te kunnen bespreken. Ik zie aan sommige leerlingen dat ze het moeilijk vinden om daar open over te zijn. Omdat ze bijvoorbeeld voor het huwelijk geen seks mogen</i>

			<i>hebben. En dat is best wel een grote groep die ik heb.’’</i>
	Cultuur		<i>“Ze houdt wel rekening met de denkwijze zeg maar, maar de culturele verschillen worden wat dat betreft niet echt rekening mee gehouden, en wordt het meer vanuit de basis hoe wij het hier in Nederland doen verteld.’’</i>
	Taal		<i>“ ... ik zou het wel fijn vinden dat het, dat het gewoon ook dat het taalniveau wat beter afgestemd is.’’</i>